

Fundusze Norweskie

– ciąg dalszy nastąpi

Z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej Polska stała się również pełnoprawnym członkiem Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EEA – European Economic Area). Na podstawie umowy z 13 października 2003 r. o rozszerzeniu EOG oraz protokołu 38a w sprawie Mechanizmu Finansowego EOG i umowy pomiędzy Królestwem Norwegii i Wspólnotą Europejską dotyczącej Norweskiego Mechanizmu Finansowego, nowe kraje członkowskie UE uzyskały możliwość otrzymania środków finansowych w kwocie 1 mld 167 mln EUR. Dla Polski – jako głównego beneficjenta pomocy – przewidziano aż połowę tej puli, czyli ponad 533,5 mln euro.

Rafał Cieślak
Karolina Paulewicz
Kancelaria
Doradztwa
Gospodarczego
Cieślak
& Kordasiewicz

Głównym celem Mechanizmów Finansowych – potocznie nazywanych także Funduszami Norweskimi – jest realizacja przedsięwzięć rozwojowych przyczyniających się do zmniejszenia różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Cel ten – analogiczny do podstawowego celu polityki spójności Unii Europejskiej – służy zapewnieniu wsparcia dla krajów i regionów o słabszej pozycji ekonomicznej w stosunku do państw „starej” Unii. Ponadto, celem dodatkowym Mechanizmów jest zacieśnienie współpracy pomiędzy Polską a krajami – darczyńcami (Norwegią – która przekazała ok. 95 proc. środków, a także Liechtensteinem i Islandią). Projekty współfinansowane w ramach Mechanizmów muszą być zgodne zarówno z priorytetami polityki społeczno-gospodarczej poszczególnych krajów, jak też celami Unii Europejskiej. Istotnym czynnikiem są również kwestie horyzontalne, takie jak zrównoważony rozwój, równość szans kobiet i mężczyzn, „dobre zarządzanie”, czy współpraca wielostronna. W swym założeniu, Mechanizmy Finansowe stanowią komplementarne wobec funduszy strukturalnych UE źródło finansowania przedsięwzięć o charakterze rozwojowym, przyczyniających się do zwiększenia spójności społecznej i gospodarczej w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Najwięcej samorządy

Wdrażanie Mechanizmów Finansowych w Polsce odbywa się na podstawie dwóch umów: Memorandum of Understanding wdrażania Norweskigo Mechanizmu Finansowego i Memorandum of Understanding wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG. Podobnie jak ma to miejsce w przypadku funduszy strukturalnych UE, Mechanizmy Finansowe wdrażane są i zarządzane w ramach Programu Operacyjnego. Funkcję podmiotu zarządzającego i koordynującego pełni Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Krajowy Punkt Kontaktowy), zaś wdrażanie poszczególnych Priorytetów odbywa się na poziomie tzw. Instytucji Pośredniczących – właściwych ministerstw, urzędów centralnych lub innych instytucji.

Beneficjenci

Beneficjentami pomocy finansowej są – co do zasady – wszelkie instytucje sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego działające w interesie publicznym i realizujące przedsięwzięcia w obszarach priorytetowych wyznaczonych przez Mechanizmy Finansowe. W przeciwieństwie do funduszy strukturalnych UE i Funduszu Spójności, w naborach prowadzonych w ramach Mechanizmów Finansowych nie ustalano aż tak sztywnego, za-

mkniętego katalogu beneficjentów. Znaczenie miały jedynie reguły dotyczące poziomu dofinansowania projektów w zależności od ich przedmiotu, statusu prawnego beneficjenta i konkretnego priorytetu. Wśród wnioskodawców dominowały jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, administracja rządowa, podmioty świadczące usługi na zlecenie samorządów, szpitale, szkoły wyższe, instytucje kultury, jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz przedsiębiorcy. Nowością w stosunku do funduszy pomocowych UE była także możliwość składania projektów w ramach tzw. programów, które pozwalają realizować przedsięwzięcia bardziej złożone, o szerszej skali oddziaływania. Wśród innych rozwiązań, nie znanych wcześniej beneficjentom środków europejskich, pojawiła się również instytucja dwuinstancyjnej procedury odwoławczej, która obejmowała wyłączenie ocenę formalną wniosku.

Obszary i wielkość wsparcia, czyli trochę o kasie

W ramach Mechanizmów Finansowych dokonano podziału Programu Operacyjnego na Priorytety, określające obszary działań wspieranych z zasobów finansowych Mechanizmów. Środki finansowe w ramach Mechanizmu Finansowego EOG zorientowane były na realizację projektów w sześciu obszarach priorytetowych:

- Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami.
- Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych.
- Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem.
- Badania naukowe.

W ramach Norweskigo Mechanizmu Finansowego wsparcie można było otrzymać w ramach czterech następujących priorytetów: Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa; Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych; Polityka regionalna i działania transgraniczne; Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.

Ponadto wsparcie przyznawano także w ramach tzw. grantów blokowych, takich jak Funduszu Kapitału Początkowego, Funduszu dla Organizacji Pozarządowych, Polsko-Norweskiego Funduszu Badań Naukowych, Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego, Funduszu Wymiany Kulturalnej oraz Funduszu Pomocy Technicznej.

Ogólną zasadą Mechanizmów Finansowych było wyznaczenie minimalnego poziomu dofinansowania, który wynosił 250 tys. euro (stały kurs euro określony został jako 1 euro = 3,9362 zł). Od zasady tej ustanowiono jednak wyjątki. W przypadku niektórych priorytetów wprowadzono także dodatkowe kryteria ubiegania się o dofinansowanie, związane z wielkością budżetu lub dotacji. Dotyczyło to projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska, gdzie całkowita wielkość dofinansowania nie mogła przekraczać 2 mln euro oraz projektów dotyczących ochrony europejskiego dziedzictwa kulturowego, których budżety nie mogły wynosić poniżej 1 mln euro. Poza tym, w ramach priorytetu „Opieka zdrowotna i opieka nad

dzieckiem” wprowadzono dodatkowy podział na tzw. koszty inwestycyjne (do 70 proc. wartości kosztów projektu) i nieinwestycyjne (co najmniej 30 proc. wartości kosztów). W zakresie kwalifikowalności wydatków obowiązywały reguły podobne jak ma to miejsce w przypadku funduszy unijnych – finansowaniu podlegały działania przygotowawcze, prace inwestycyjne, opłaty i podatki (w tym VAT) oraz koszty ogólne, wydatki na informację i promocję, a także na zarządzanie projektami.

Nabory i realizacja projektów, czyli trochę danych

Pomimo że Mechanizmy Finansowe idealnie wpisały się w lukę pomiędzy okresami programowania 2004-2006 i 2007-2013 dla funduszy unijnych, jedną z podstawowych przeszkód do sprawnego wdrażania projektów stanowiła długotrwała procedura oceny wniosków, odbywająca się zarówno w Polsce, jak też w Brukseli. Okres od »

Dotacje na krew

Beneficjent: Instytut Hematologii i Transfuzjologii.

Tytuł projektu: Kompleksowa informatyzacja systemu krwiodawstwa i krwiolecznictwa w Polsce.

Wartość projektu: 3 249 933 euro

Kwota wsparcia: 1 953 005 euro

Cel projektu: Celem ogólnym projektu jest poprawa nadzoru nad służbą krwi jako element szerszej strategii rozwijania służby krwi w Polsce. Cel bezpośredni to rozszerzenie zakresu funkcjonowania Krajowego Rejestru Dawców Krwi przez utworzenie kompleksowego i efektywnego systemu informatycznego dla IHiT.

Przedmiot projektu: Na projekt składają się 4 komponenty - działania, w tym 2 inwestycyjne i 2 nieinwestycyjne. Projekt obejmuje wyposażenie beneficjenta i partnerów w nowoczesne systemy informatyczne i sprzęt komputerowy, jak również kompleksowe szkolenia dla niemal 300 osób w zakresie obsługi tego systemu. Umożliwi to osiągnięcie kolejnego etapu w dążeniu do pełnej informatyzacji krwiodawstwa i krwiolecznictwa w Polsce.

Partnerzy: partnerami w realizacji projektu są jednostki wchodzące w strukturę służby krwi w Polsce, tj. Instytut Hematologii i Transfuzjologii oraz Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa (RCKiK) w Białymstoku, lider konsorcjum 21 Regionalnych Centrów Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa, utworzonego na potrzeby realizacji projektu. Decyduje to o wyjątkowym charakterze i skali oddziaływania przedsięwzięcia na całą Polskę.

Więcej informacji o projekcie:

<http://www.bpz.gov.pl/dokumenty/doeogn.html>

Dotacje? Słucham uważnie

Beneficjent: Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu.

Tytuł projektu: Program rozwoju ogólnopolskiej sieci ośrodków telerehabilitacji słuchowej.

Wartość projektu: 1 399 444 euro

Kwota wsparcia: 839 666 euro

Cel projektu: Celem ogólnym projektu jest poprawa jakości życia osób z zaburzeniami słuchu i mowy. Realizacja celu ogólnego możliwa jest dzięki stworzeniu sieci 20 ośrodków telerehabilitacji słuchowej, która obejmuje obszar całego kraju. Budowa ogólnopolskiej sieci rehabilitacji na odległość spowoduje zwiększenie dostępności do najnowocześniejszych usług rehabilitacyjnych oraz przyczyni się do wydatnego podniesienia jakości usług w zakresie otolaryngologii.

Przedmiot projektu: Projekt przewiduje między innymi stworzenie 20 stanowisk rehabilitacyjnych wraz z zaawansowanymi łączami internetowymi i wyposażenie kilkunastu ośrodków partnerskich w nowoczesny sprzęt rehabilitacyjny, jak również pakiet szkoleniowy dla lekarzy i techników, którzy będą uczestniczyli we wdrażaniu projektu i kontynuowaniu telerehabilitacji po zakończeniu projektu.

Wyróżnienia: Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu zdobył główną nagrodę w kategorii ochrona zdrowia w konkursie „The Computerworld Honors Program”. Nagrodę przyznano za „Stworzenie ogólnopolskiej Sieci Telerehabilitacji Słuchowej”, którego element stanowi projekt dofinansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Warto dodać, że w skład jury tego prestiżowego konkursu wchodzi m.in. Bill Gates.

Więcej informacji o projekcie:

www.bpz.gov.pl/dokumenty/doeogn.html.

Baza realizowanych projektów dostępna jest także na stronie internetowej www.eog.gov.pl oraz na stronach internetowych poszczególnych instytucji wdrażających.

- » złożenia wniosku do podpisania umowy wynosił bowiem około 20 miesięcy. Z punktu widzenia beneficjentów pewne wątpliwości budziła duża liczba obszarów priorytetowych i funduszy, w porównaniu do stosunkowo niewielkiej kwoty wsparcia. Jednak ani te problemy, ani nawet ogromna konkurencja wśród projektodawców nie zniechęcały ich do składania aplikacji.

Poza poszczególnymi funduszami (np. Fundusz Wymiany Kulturalnej czy Fundusz dla Organizacji Pozarządowych) w sumie w ramach „głównych” Mechanizmów Finansowych przeprowadzone zostały trzy nabory wniosków. Pierwszy z nich, o alokacji 175,67 mln euro, miał miejsce w 2005 r. i cieszył się największym zainteresowaniem - w odpowiedzi na konkurs wpłynęło aż 1391 projektów, zaś dofinansowanie przyznano 170 projektom. Najwięcej złożonych wniosków dotyczyło termomodernizacji. Drugi nabór, o alokacji 176,90 mln euro (z którego notabene wyłączone zostały przedsięwzięcia termomodernizacyjne), odbył się w 2007 r. zaś dofinan-

sowanie otrzymały 134 projekty. Tym razem największym powodzeniem cieszyły się przedsięwzięcia z zakresu opieki zdrowotnej i opieki nad dzieckiem, w tym w zakresie budowy otwartych stref rekreacji dziecięcej. Ostatni nabór, w roku 2008, cieszył się mniejszym zainteresowaniem, z uwagi na pozostałą alokację (60,62 mln euro), jak również liczne wyłączenia określonych typów projektów – zdominowany został przez projekty o charakterze nieinwestycyjnym.

Według stanu na połowę 2010 r., z beneficjentami podpisano łącznie 409 umów o dofinansowanie na kwotę 435 mln euro. Zakończono już realizację rzeczową 114 projektów, a 52 z nich zostało formalnie zamkniętych. Zawarto ponadto około 900 umów w ramach grantów blokowych. Beneficjentom i operatorom grantów blokowych wypłacono blisko 260 mln euro. Łączna kwota zakontraktowanych środków wynosi zatem 530 mln euro. Warto podkreślić, że Polska jest jednym z liderów w odniesieniu do środków zakontraktowanych w ogólnej

kwocie alokacji, przy czym środki te stanowią ponad połowę ogólnej kwoty zakontraktowanej przez wszystkie państwa – beneficjentów Mechanizmów Finansowych. Należy jednak pamiętać, że do zakończenia okresu programowania 2004-2009 pozostało już niewiele czasu – końcowa data kwalifikowalności wydatków upływa z dniem 30 kwietnia 2011 r. Połowa projektów znajduje się wciąż jeszcze w fazie realizacji, dlatego należy mieć nadzieję, że okres ten zostanie przedłużony.

Z perspektywy tych kilku lat widać, że Mechanizmy Finansowe umożliwiły realizację wielu ciekawych projektów we wskazanych obszarach priorytetowych. Tytułem przykładu wymienić można dwa projekty dotyczące nowoczesnych rozwiązań w obszarze ochrony zdrowia, przygotowane i współzarządzane przez naszą kancelarię (patrz ramki).

Co dalej, czyli budżet 2009-2014

Mijająca perspektywa 2004-2009 dla Mechanizmów Finansowych to nie wszystko. Całkiem niedawno, bo 28 lipca 2010 r. podpisane zostało bowiem nowe porozumienie pomiędzy państwami Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu: Islandią, Liechtensteinem i Norwegią oraz Unią Europejską w sprawie uruchomienia nowej perspektywy Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego

Gdzie szukać informacji o Funduszach Norweskich

Więcej informacji na temat Mechanizmów Finansowych i realizowanych projektów znaleźć można na stronach internetowych:

www.eog.gov.pl
www.eeagrants.org

ludzkich, wymiar sprawiedliwości, Fundusz „Decent Work” (godna praca), promocja współpracy trójstronnej, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ochrona dziedzictwa kulturowego.

Jak widać środki przeznaczone zostaną zarówno na inwestycje, jak też przedsięwzięcia „miękkie”. Zgodnie z założonym harmonogramem, nowe Mechanizmy Finansowe zostaną uruchomione w połowie 2011 roku. Termin ten wydaje się jednak mało realny, gdyż od podpisania porozumienia EFTA - UE do uruchomienia naborów projektów jeszcze daleka droga. Polska musi bowiem – tak jak poprzednio – podpisać z darczyńcami umowy bilateralne oraz przygotować dokumenty programowe w celu uruchomienia systemu absorpcji środków z Mechanizmów Finansowych, a to jak wiadomo wymaga wiele czasu. Ze wstępnych informacji uzyskanych z Ministerstwa Rozwoju Regionalnego wynika, że w przyszłej perspektywie system zarządzania i wdrażania

Nowe dotacje z Funduszy Norweskich będą realnie dostępne od 2012 r. Preferowana będzie ochrona środowiska i nowe technologie.

Mechanizmu Finansowego. Z dostępnej kwoty 1,788 mld euro, przeznaczonej na zmniejszanie różnic ekonomicznych i społecznych w ramach EOG, w latach 2009-2014 do Polski trafi 578 mln euro. Tym razem otrzymamy zatem prawie jedną trzecią całkowitej alokacji. Podobnie jak poprzednio, Mechanizmy Finansowe trafią akurat w moment, gdy zakończy się znakomita większość konkursów ogłaszanych w związku z wdrażaniem funduszy unijnych. Można się zatem spodziewać, że zainteresowanie NMF i MF EOG będzie tak samo duże, jak poprzednio.

Co się zmieni? Rozwiązania przyjęte w ramach nowej perspektywy podążać będą za trendami Unii Europejskiej dotyczącej przede wszystkim ochrony środowiska i nowych technologii. Nacisk położony zostanie na takie obszary priorytetowe, jak wsparcie technologii wychwytywania i składowania CO₂ (CCS), innowacyjny przemysł przyjazny środowisku, ochrona środowiska, badania naukowe i stypendia, rozwój zasobów

nie będzie aż tak znacząco odbiegał od poprzedniej edycji programów pomocowych, choć w celu zapewnienia podejścia programowego, z pewnością dostosowany zostanie do schematów znanych z wdrażania funduszy unijnych. Zarówno kwestie instytucjonalne, jak i pozostałe zagadnienia programowe i proceduralne, będą dopiero przedmiotem rozmów strony polskiej z przedstawicielami państw - darczyńców. Miejmy nadzieję, że negocjacje te zaowocują ustanowieniem efektywnych i przede wszystkim prostych rozwiązań. ■

Napisz do autorów:
r.cieslak@kdg.waw.pl
k.paulewicz@kdg.waw.pl

Rafał Cieślak jest współnikiem zarządzającym, a Karolina Paulewicz specjalistą ds. funduszy UE w Kancelarii Doradztwa Gospodarczego Cieślak & Kordasiewicz. W rankingu „Funduszy Europejskich” kancelaria zajęła I miejsce w Polsce pod względem liczby przygotowanych z sukcesem projektów w ramach Mechanizmów Finansowych.